

Ballagi 200

200
1867

4.

✓
PROMEMORIA
COMITELUI SUPREMU

ALU COMITATULUI TEMISIU,

IGNATIU MURÁNYI.

8.

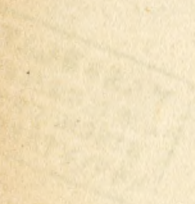
TEMISIÓRA, 1869.
TIPARITA IN TIPOGRAFIA LUI UHRMANN SI BLAU.

65720076602

PHOTOMONTAGE

COMPTON KÖNYVTÁR

DE BALLAGI GÉZA.

DE BALLAGI GÉZA.

AMN. MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

Estrasu

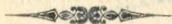
din protocolulu siedintiei extraordinarie, tienuta in lib. reg. cetate Temisióra, la 24. iuniu 1869, din partea congregatiunei particulare comitatense.

Nr. 257.

Domnulu vice-comite primariu ca presiedinte impartesiesce congregatiunei trista si infioratori'a scire, cumca iubitulu si onoratulu comite supremu alu acestui comitatu, Ilustritatea sa Ignatiu Murányi s'a mutatu la cele vecinice la 22-lea lunei c. ór'a 9 n. d. m. aflandu-se in bãile de la Marienbad, unde caletorise in sperantia ca se-si póta restaurá starea sanetatii; a comunicatu cà este incunoscintiatu prin telegreme, cumca remasifiile pamentesci se voru ingropá in mormentulu familiaru, era spre acestu scopu au pornitu eri spre Temisióra, de la Marienbad, adeca in 23, l. c. comunica de odata cumca némurile cele mai d'aprópe ce au fostu in giurulu reposatului, a nume ginerele lui dlu Juliu Manasszy si cumnatulu dlu Mateiu Óossy au descoperitu aloru dorintia, ca ceremoniele inmormentarii se se tiená la cas'a comitatensa in Temisióra, era osamintele repausatului se se transpórté in lenisce la Murani si se se asiedie in mormentu: deci dara a

provocatu dlu presiedinte si I. vice-comite, cumca se se faca dispusetiunile recerute, ca comitatulu se-si póta dá tributulu seu de onóre fatia cu marele seu reposatu amesuratu meriteloru lui ce si le-a castigatu in viéti'a sa, si ca se póta dá inca odata spresiune víia devotamentului internu, amórei ferbinte si profundei veneratiune ce a avut'o facia cu densulu.

In legatura cu acestea s'au datu cetire telegrame-loru d. Juliu Manasszy si Mateiu Ónossy, in cari s'au descoperitu acea dorintia din parte-le, cumca ceremoniele de inmormentare se se tiena in Temisóra si cumca pentru astfeliu de dispusetiuni lu róga pre dlu Sigismundu Ormós primulu vice-comite.

Impartesirea dlui presiedinte si vice-comite primariu propusa cu adanca impresiune, a influintiatu in modu cutremuratoriu supr'a adunarii numeróse.

Fiindu cà in repausatulu si cu persón'a lui n'a peritu numai de toti onoratulu comite supremu alu comitatului ci si unu fiu alu lui dintre cei mai eminenti, amiculiu iubitulu alu multor'a, unu patriotu ne'n-fioratori, inim'a insufletitória a consiliului comitatensu, — congregatiunea doresce a dá spresiune víia dorerei sale, care dupa asiá perdere mare nu se póte sprimá prin cuvinte.

Congregatiunea flindu convinsa cumca in comitatu nu este neci unu locuitoriu, care n'ar sentí dorere de-

spre intristatrea mrte a iubitului comite supremu, a ingrigitoriului neincungiurabilu, si parintelui adeveratu alu poporului, — des intristarea nu e restrinsa la spre-siune esterna, cci sentimentele adeverate de intristare suntu in adenculu inimii; cu tte astea, ca publiculu se-si pta sprime sentimentulu de pietate, si ca se pta doved si prin fapte esterire onrea suvenirei pline de binecuventare a reposatului pre cum si dorerea generala despre mrtea lui, doresce publiculu a-si sprime ale sale doreri si prin geliurea esterira, si otaresce siese septemani a se port doliu, luandu totu odata si la protocolu aceste sentieminte generali de dorere. Ca doveda despre acestea se renduesce, cumca drapelele de giale, ce falfaie la amendue csi comitatense, se remana espuse in decursu de siese septemani, ra in corespundintiele comitatense se se folossca arte de doliu si cra ngra.

In congregatiunea generala trilunaria din 2 augustu a. c. se otaresce a se tien parastasu in catedrala, si se va rog spre acst'a episcopulu Csanadului Escellentia Sa Alessandru Bonnaz, ra congregatiunea comitatensa va purcede sub conducerea dlui vice-comite primariu, in corpore din sal'a comitatensa la acsta misa de giale: — dupa finea santei mise congregatiunea rasi se va intrun in sal'a comitatului, si siedinta se va deschide prin cuventarea promemoriala ce se va tien despre reposatulu ilustru comite supremu, cu tienerea acestei cuventari se incredintza dlu vice-comite primariu Sigismundu Orms, cu care finindu-se

doliulu esterioru de siese septemani, se voru delaturá flamurile de doliu.

Fîindu inse cã portretulu reposatului s'a renduitu inca in anulu trecutu pe sém'a salei comitatense, fiindu cã fie-iertatulu candu a fostu rogatu se ingaduésca acést'a, a respunsu cã numai atunci ar fi doritu se implinésca dorinti'a congregatiunei, candu va fi datu tributulu mórtei, de acea cu ocasiunea ceremonieloru mai susu pomenite ar fi mai cu scopu a se pune pe parete portretulu, éra dlu Sigismundu Ormós, vice-comitele primariu s'a incredintiatu, a urgá gatirea portretului si se medilocésca, in catu va fi cu potintia, ca pe 2-lea augustu se ajunga numitul portetu.

Cu o cale se renduesce a se incunoscintiá despre mórtea Ilustratii Sale, dlu comite supremu in. ministeriu de interne, prin o adresa; congregatiunile comitateloru vecine: a Aradului, Carasiului si Torontalului a orasieloru lib. r. Temisióra si Versieti, si a districtului Chichindei Mari, prin dorsate; éra toti dirigatorii comitatensi si membrii congregatiunei prin epistóle.

In fine se otaresce a se aterne o scrisóre de condolare catra famili'a reposatului, prin care se esprime dorerea generala.

Congregatiunea consentiendu unanimu cu dorinti'a sprimata in privinti'a ceremonieloru inmormentarii in telegramele cetite a ginerelui si a cumnatului reposatului, dd. Juliu Manasszy si Mateiu Ónossy, primesce si decide, cá spre a poté desvoltá catu mai eclatantu

tributul onórei ultime fatia cu iubitulu seu comite supremu — sustienendu cu tóte acestea dreptulu de dispunere in acésta cauza familiei, anume a adancu ranitei socie a reposatului, ilustrei veduve Magdalena Murányi Ónossy, si a iubitei fice magnificei Elisabeta Manasszy-Murányi, — va luá parte in corpore si la inmormentare dandu spresiune aderintiei si onórei ce o posiede fatia cu reposatulu.

Intre altele, fiindu cà in privinti'a serbarei inmormentarii a fost rogatu dlu Sigismundu Ormós primulu vice-comite prin telegramele cetite ca se faca dispusetiuni, se alege comitetu sub presiedinti'a dlui vice-comite primariu, din dd. canoniculu Paulu Szalay, Atanasiu Rácz, Alessandru Banovits, Dr. Alessandru Coda, si Leopold Pichler, indrumandu-lu ca se se puna in contielegere cu magistratulu cetatei din locu si se dispuna in privinti'a ceremonieloru inmormentarii dupa cum va afla elu de bine.

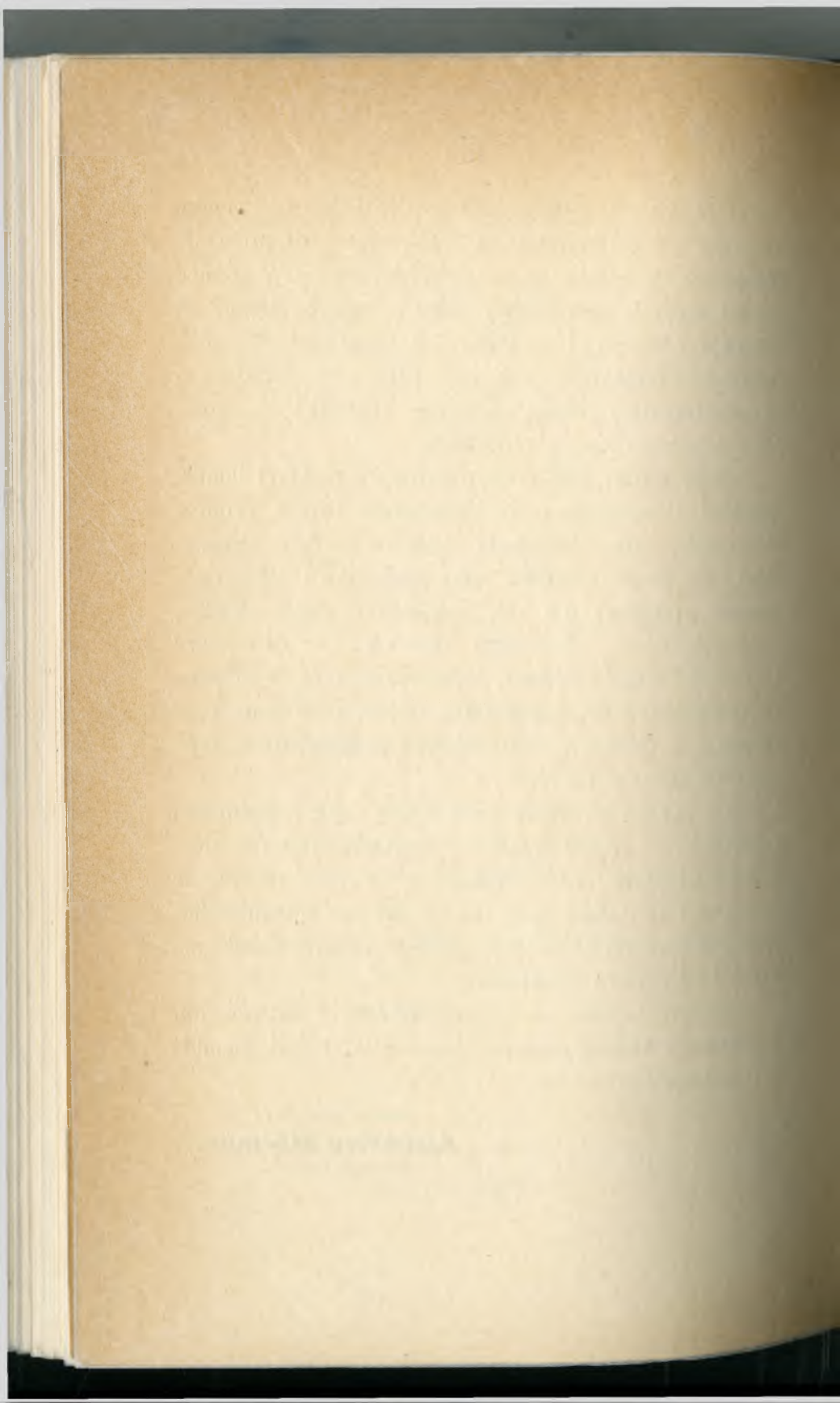
In catu s'ar recere ceva spese spre orenduirea festivitatii de inmormentare, se impoternicesce dlu vice-comite primariu, cumca sunele ce se voru recere, se le aviseze din atare cassa ce se afla sub administratiunea comitatensa, si se faca aretare despre acésta pe urma in siedinti'a comitetului.

Despre acestea se incunoscintiéza in estrasu dlu Sigismundu Ormós primulu vice-comite si dnii membri ai comitetului.

preeditu si edatu de

Ludovicu Kalmár,

notariulu primariu.

CUVENTARE MEMORIALA,

ROSTITA CU OCASIUNEA SIEDINTIEI CONGREGATIUNEI
GENER. COMITATENSE IN 2.^{LEA} AUGUSTU 1869 IN
LIB. REG. CETATE TEMISIÓRA, PRIN

SIGISMUNDU ORMOS

PRIMULU VICE-COMITE, DIN INCREDEREA CONGREGATIUNEI
COMITATENSE, PART.

Bravulu nu se teme d'a timpului rugina,
Strabate din sicriu si cerinului se-uchina ;
Ale lui merite le marescu buni, nobili
Si sechii urmatori.

Berzsenyi.

(Poesia tradusa in prosa.)

Inclita congregatiune comitatensa.

I.

Ignatiu Murányi a moritu! s'a auditu acést'a cu siese septemani mai nainte pretutindene in tíera, éra poporatiunea comitatului nostru s'a imbracatu in doliu. Candu presiedintele casei de susu in siedinti'a din 23. juniu a vestitu intemplanca de móрте, a adausu: cumca patri'a a perdutu unulu dintre cei mai credintiosi fii, éra in. casa de susu unu membru dintre cei mai activi. Membrii casei de susu au aflatu a-si sprime in modu corespondiatoriu sentiemintele prin ace'a, cá au propusu cumca esprinuendu-si adanc'a dorere despre acésta perdere, se eterniseze amintirea repositului 'prin luarea acestui casu la protocolu.

Inaltii membrii a casei de susu au primitu propunerea presiedintelui cu aplacidare generala.

Diarele, cele locale catu si cele din capitale si din provincie, fara deosebire de partita au petrecutu cu mare compatiuire perirea acestui eminentu patriotu.

„Murányi, alu nostru comite supremu a moritu!“ s'a latitu in orasiulu nostru, prin telegrame, inca in ace'a-si di, candu spiritu-i nemoritoriu i-a parasitu trupulu in indepartatele bái de Marienbad, la 22. juniu, 9 óre dem.

Dvóstre fiindu sub prim'a impressiune a scirei patrundia-tória a-Ti otaritu in siedinti'a extraordinaria partic. din 22. juniu, in unanimitate, cu iubirea si onórea DVostra catra repositulu guvernatoriu alu comitatului, cumca ex offo se se póрте doliu in dccursu de siese septemani, indeplinirea otaririi mai de demultu in privinti'a procurarii portretului lui pe sém'a salei comitatense, arangiarea ceremonieloru la inmormentare prin comitetulu alesu spre acelu scopu, tiencerea parastasului, si in fine a se tiené o cuventare promemoriala in adunarea intrunita astadi.

Cu tienera acestei cuventari a-Ti bine voitu a incredintia persón'a mea neinsemnata.

Prin acésta otarire a DVóstre a-Ti urmaritu esemplulu liberei Athene, la care a fostu indatinatu a fi laudati barbati mari prin cuventari panegirice, cu ocasiunea adunarilor poporarie si a serbariloru generali.

Acésta indatinare a trecutu de la poporulu liberu alui Chimon la timpulu de lingusire servila, alu imperatoru romanu, pe vremea lui Tacitu si alui Pliniu, si s'a usatu si de protoparintii nostri, precum destulu se vedesce in cuventarea arhiepiscopului din Cianadu Telegdy tienuta despe regele Carolu Robertu I., in cuventarile frumóse de asemenea intielesu alui Georgiu Verestó, si prin „cuventarile funebrale“ pastrate in documentele nóstre vechi, limbistice.

Candu am primitu acésta onorabila sarcina asupra-mi, n'am portatu destula grigia de poterile mele, si me sentiescu silitu in momentulu acést'a a recunósce, cumca nu voi fi capace a coresponde acceptariloru, ori de asiu privi neinsemnataa poterii mele spirituale, care e tare departe de magnificentia reposatului, ori asiu luá in consideratiune fratietatea intima care este momentulu fericitoriu alu victii mele si care me póte preocupá in judecat'a mea.

In mani'a astor'a primii acésta onorabila incredere, cáci doliulu care me petrece di cu nópte si grigi'a si-ntristarea cemi esunda peptulu, versandu-se prin vorbe dóra voru scadá, si este usiorare pentru inim'a mea cá, ca semnu alu iubirei si alu multiamirei mele potu aduce acestea la mormentulu lui, si potu eschiamá cu mandria in audiulu lunei: marele reposatu a fostu amicul meu.

Am primitu acést'a onorab. incredero si d'ace'a, pentru cá reposatulu de multe ori a jocalu rol'a sa eminenta in publicu si intre zidurile acestui salonu, in sgomotulu aplauselorú nóstre, deci lips'a propunerii mele o va suplini a DVóstra viia aducere aminte.

II.

Tem'a mea in multe este asemenea nisuintiei artistului creatoriu (plasticului) carele este chiamatu: se puna in vederea ochilor nostri imitarea catu mai fidela a cutarei figure viie.

Artistulu schiteaza mai antaiu cerculu figurei ce are s'o creeze, ca se pōta gati opulu intregu, a fara de partile mai menunte si afara de umbra, cu putiena truda si catu se pōte de iute.

Ca cuventatoriu urmarescu procedur'a acest'a a artistiloru, voiu descrie cam aprocsimativu figur'a lui Ignatiu Murányi nu asiá precum s'a aretatu intre noi si spre dorerea nōstra in periodulu finale, candu plecase spre apunere, ci ca pre o figura cu deplina taria barbatēscă spre bunulu patriei, pentru interesele nōstre personali, care a lucratu spre deliberarea causeru comitatului nostru intre ele, in giurulu nostru si intre noi, si a desvoltatu in catu s'a potutu celu mai inaltu gradu alu energiei si activitatii.

De asiu fi pictoru, ar trebui se me folosescu de pin-sul'a lui Mihaiu Angelo seu d'alui Corneliu din timpulu mai nou, ca se decopiezū figur'a apta de viētia, de ratiune agera, plina de putere activa.

Figurile robuste ale acestoru pictori suntu prē consangene cu trecutulu pururea activu alu Murányi

De asiu fi oratoru, ar trebui se posedu insusirile rari ale lui Pericle, Cicero, Demostene s'au ale fie-iertatului metropolitu Lonovics, ca se potu mari in modulu cuviintosu meritele reposatului.

A mea putere neinsemnata este tare indepartata de toti acesti'a.

Amintescu de metropolitulu Lonovics, a carui cuventari eminente mai multi dintre noi am fostu fericiti a le audi in acēsta sala, si care a avutu se multiemēscă prim'a sa laura de cuventatoriu unui asemenea casu, la a. 1826, cu ocasiunea cuventarii tienute despre mōrtea comitelui supremu din Borsod, alui Josifu Klobusiczky.

Cine a cunoscutu pe Murányi numai cu doi ani nainte, si l'a vediutu desvoltandu-si activitatea sa, i-a potutu profeta viétia indelungata; si ar fi tienutu de neposibile se péra asiá cu graba activitatea unui spiritu neobositu si scrutatoriu cu atat'a logica sanatósá, a unui corpu ce avea atat'a miscare elastica; inse Atotpotintele nu dispune totu de un'a precum dorescu si ascépta moritorii.

Semburele bólei invecchite s'a desvoltatu pe nevedite, s'a graduatu in graba, si de-ocamdata franse numai tari'a corpului, cáci partea mai nobila din viétia omului, spiritulu nu-lu potú slabi asiá curundu.

Adesea amintea zelosulu barbatu in convorbirile se in-credite: cumca neuitavera-i mama a reposatu in etate de 68 de ani, pana candu tata-seu a traitu numai 54 de ani, cumca din caus'a din urma nu contéza la viétia mai lunga, dara spéra cá inca va vedé pe nepotulu ce-lu va nasce unic'a sa fiica.

Cerulu nu ingaduá implinerea acestei sperantie. A moritu mai curundu ca tata-seu, s'a mutatu in cele vecinice nainte de ce a potutu desmerdá in bratiele sale pe nepotu-seu.

Viétia lui Murányi a fostu ranita in timpulu ei din urma, form'a ei s'a induplecatu ca corón'a ghindei, pe care fulgerulu furtunci a frant'o pe neasceptate; inse in corpulu ce la parere scadea, a traitu inca unu spiritu poterieu care pana la finitulu vietii sale l'a facutu capace a luá parte la causele comune.

Invetiatur'a lui Platone: cumca spiritulu este o esintia spiri-
tuale, de sine statatória si desbinata de trupu, cumca spiritulu ca
partea mai nobila a fiintiei pamentene, este nemoritoriu, pre-
cum a adeveritu acést'a marele intieptu in „Phaedon“-ulu
seu, a fostu intrupata in viétia din urma alui Murányi.

Regele Salamonu esprima nemorirea sufletului, in cartea
s'a filosofica, prin urmatóriele cuvinte: „Pentru cá Ddiu a
creatu pe omu ca nemoritoriu, si l'a facutu dupa chipulu si
asemenarea sa.“

Congregatiunea tienuta in finele lunei lui main in caus'a
alegerii dirigatoriloru, in care a presiediutu reposatulu, o
avemu inca toti in memoria própeta.. Ast'a a fostu ultim'a
fapta publica alui Murányi,

Din această congregație s'a dusu dreptu la băile de Marienbad in indepartat'a Boemia, unde in urmarea suatirei mediciloru sei a speratu intru alinarea bôlei sale, si unde dupa trecutul unei scurte lunc, in putiene minute, si dupa o suferinta scurta l'ajunse neindurat'a mörte, in bratele placute ale ginerelui demnu de iubirea lui, alui Iuliu Manasszy si a cumnatului Mateiu Onossy.

Numai cu 24 de öre nainte de mörte mi-a trimisu epistöla in causele comitatense, plina de partecipare la ele, pe care o tiennu intre scumpele mele relicuie.

Asia dara mörtea lui Murányi a fostu eroica, si lucesce in splendörea activitatii continuu. Cu corpu infrantu, dara cu minte sanctösa, pana la ultim'a-i resuflare a sacratu cugetele sale causeru comunu. Acestu soiu de mörte nu e mai putienu laudaveru, de catu alu aceluorö croi cari sangeréza sub arma pe campulu de lupta.

Causele patriei si ale comitatului, ale iubitei familie si ale amiciloru, ale casei si cele economice, l'au interesatu pana la fine. Acesta interesare multiplicata insocita de activitate corespundiatöria, si speranti'a, această unica mangaiare a omului peritoriu, nu l'au parasitu neci pentru unu momentu.

Viéti'a lui Murányi a fostu scurta, a duratu numai 51 de ani.

Acesta viétia intr'adeveru e scurta la durata, dara avuta in activitate.

Naintea unui patriotu chiamatu la activitate stau multe cai deschise pe cari, amesuratu capabilitatii, starii materiale si impregiurariloru sale, este detorintia filantropica si patriotica ale ocupá.

Murányi nu numai cá a batutu diferitele cai ale activitatii, dara le-a si cultivatu d'ajunsu.

Ca cive patrioticu e zelosu partenitoriu alu suveranitatii poporului, la infiintiarea instituteloru noui a luatü parte activa, éra convingerea sa politica a sigilat'o cu suferintiele de mai multi ani, in temnitia.

Convingerea sa neschimbandu-se neci candu, a aretatu pururea, ca magnetulu, numai un'a s'aceasi direptiune. Intrandu

in viața timpului mai ferice, cându vedîu că a început a lucii
luciferului libertatii, cându a simțitu că strabatu in lume prin-
cipiele sale pentru cari a patimitu mai înainte, a primitu cu
bucuria acestu înaltu postu ce i l'a oferitu încrederea domni-
toriului împacatu cu natiunea.

A vorbi înainte DVóstre despre luciulu demnitatii de
comite supremu si despre însemnetatea ei, — este de prisosu.

Elu e capulu corpului dirigatorescu, ba mai multu, in
comitatu reprezenta puterea cea mai înalta: regele si drepturile
lui. De aici se deduce învetiatur'a din dreptulu publicu: cum-
ca devenindu vacantu unu postu de comite supremu, acésta
putere recade éra regului pan'atunci, pana cându nu îmbraca
cu ea alta persóna. Comitetele supremu este legatur'a legiuita
si medilocitoriulu între guvernul si guvernati, precum si condu-
catoriulu jurisdicțiunei si administratiunei comitatense.

La acésta demnitate nu se póte strabate prin portare mer-
siava, instrinatória ori prin vointia preocupata, ci prin ama-
bilitate atragatória, prin cunoscinti'a ómeniloru, prin capacitate
oratorica, magnificenti'a spiritala, si prin fapte nobile. Cu
aceste însusiri in mijloculu valuriloru miscariloru spiritali, in-
tre luptele infocate ale pareriloru diferite, a conduce comitatulu
cu bratiu eroicu si a dá mana de ajutoriu partitei mai slabe,
— a formatu totu de un'a onórea fie-iertatului comite
supremu.

Murányi a cunoscutu înaltimea pusetiunei sale, si a avutu
însusirile aretate mai susu. A fostu întieptulu comitatului,
bin'a activitatii si mai la urma a scaderii sale. Incependu
de la starea corespundiatóra tineretiloru, si pana la cea mai
înalta demnitate, a cunoscutu d'ajunsu partile bune si umbróse
ale vietii comitatense, tóte ramurile de dirigatoria, si modulu
d'a deseversí lucrulu.

De la ori si cine a cerutu se-si împlínésca detorinti'a,
vointi'a rea a biciuit'o fara îndurare, a fostu crutiatoriu cu cei
mai slabi, inse filantropu fatia cu toti.

Ca tata de familia a fostu prè maritu cu însusirile ce
compunu bas'a fericirei familiare. In cerculu familiei a urmatu
învetiatur'a lui Seneca: „iubesc, daca vrei fi si iubit.“

O relațiune mai plină de amóre și de încredere de cum e alui Murányi fatia cu famili'a sa, — nu se pôte inchipui. Cu soci'a sa nascuta Magdalena Ónossy, traindu peste una patrariu de seculu, n'a fostu neci odata desbinatu ori conturbatu în cele ce privescu legatur'a cununieii. A fostu întristare a fostu și bucuria, inse totu de un'a comune.

Atat'a aderintia interna, atat'a amóre și bunetate a locuitu în cerculu on. familie, în catu aru fi meritatu se feri-césca pe membrii ei înca în decursulu multoru ani.

Din acestea DVóstra Vi poteti splicá marimea întristrării care a petrunsu pe membrii remasi în viétia ai familieii, audiendu acésta scire infioratória care fara deosebirea colóreii de partita și fara deosebirea partiteii pretutindenea a produsu adanca întristare.

Fratietatea ce a existatu între noi doi, în lips'a bucuriei familiare, a fostu relațiunea cea mai fericitória a vietii mele. Sórtea pismuitória nu ni-a concesu acésta legatura carea cu privintia la curatieni'a ei a revocatu fratietatea lui Damonu și Pithias.

Cu onoratiu membrii de familia am convenitu adesea. Am petrecutu în cerculu loru multe dile de bucuria, și am avutu parte și de trist'a-mi detorintia: se vestescu membrieloru familieii ce remasesera în patria, scirea de mórte, în acelu stadiu alu dorerii mele, candu eu însu-mi abiè eram în stare a me luptá cu dens'a.

Dorerea devinge și pe barbatiu întiepti și tari. Cicero nu potú mai multu d'unu anu dupa perderea Tullicii se-si predomuésca dororea causata; éra veduv'a, adeverat'a Artemisia, precum și cei-a laltu membrii de genulu femeninu ai familieii într'adeveru golira pana în fondu pocalulu de amaratiune alu sórtei, inse tari'a spirituala insocita de idemmulu mintei devinse și la noi dorerile consumatórie ale inimei.

Aderinti'a și inclinarea interna catra amicii sei se tiene de însusirile nobile ale reposatului.

Amicétia durabila, sincera, despre care Byron atatu de nimeritu dice: „cá iubire fara aripi se pôte inchipui numai între cei ce au asemene sentieminte și modu în cugetare“. Si

eu, carele nu afu cuvinte indestulitorie pentru marirea reposatului, am fostu partasiu la amiceti'a fericitiora alui.

In decursu de multi ani nu s'a aretatu unu lucru ori idea mai insemnata, in care nu s'ar fi unitu parerile nostre. Acuma espirarea amicului meu a lasatu locu golu in inim'a mea, carele neci candu nu se va implé de totu.

Ce feliu de pareri a avutu reposatulu despre amicetia? ast'a o esplicu prin cuvintele-i proprie, ce le citezu dintr'o epistola alui ce o posedu.

Bailly, presedintele primei adunari natiunale francese a disu: „cumca trebuie a se feri de acelu omu periculosu, carele pastreza epistolele primite.“

De candu am cetitu acést'a, am inceputu a nemici epistolele de la amicii incrediuti, dara epistol'a lui Murányi, din care voiu cita contienutulu si care s'a edatu la 1850, intre impregiurari extraordinarie, a fostu adresata de arestantulu din Aradu catra robulu din temniti'a bastaielor din Temisiór'a, am pastratu-o de suvenire.

„Amicetia fatiernica n'am cunoscutu — scrie Murányi — „si voi, pe cari ve astringe mai de multu legatur'a catra mine, sciti ca totu de un'a m'am portatu cu cea mai intima compatimire fatia cu toti cati ii numescu de amici, era catra voi me mai léga afara de amicetia inca si suferintiele grele de asemenea soiu, ce le am vietuitu impreuna.“

Asia e, Murányi totu de un'a s'a portatu fatia cu amicii sei cu cea mai intima compatimire. A fostu d'ajunsu a se incunoscintiá despre dorinti'a amiciloru sei: ca se-si-o insusiesca sie-si, si ca se conlucre spre implinirea ei. Au fostu de cari l'a dojenitu pentru acésta-i insusire nobila. Era eu am privitu-o ca o piétra scumpa intre insusirile lui.

Si intr'adeveru, cine urméza invetiatur'a intieptului Socrate, in vertutea careia trebuie se facemu bine amiciloru nostri, era contrariloru nostri se nu facemu reu, acela va aplaudá portarea lui Murányi.

Pana la infinitu s'ar intinde prepuerea mea, daca asiu voi se descriu d'arendulu caracteristic'a fie-iertatului. Spre fini-

rea descrierii fie d'ajunsu a aminti pre scurtu: cumca a fostu patriotu de principie credintiöse, unu cive cu viétia nepatata, tata iubitoriu de familia, filantropu esemplariu, diregatoriu cu rara desteritate si pré avutu de merite.

III.

Nóue adesea ni se striga: cà suntem jumetate barbari si cumca suntemu netoleranti fatia cu strainii.

Barbarismulu si netoleranti'a au potere respingatória si nu atragu, prin urnare nemicu nu adeveresce mai lamuritu neadeverulu acestei calumnii, de catu acea, cà tóte elementele straine cate venira in patri'a nóstra se prefacu fara constringere, d'aloru buna vointia, in fii credintiosi ai natiunei, in magiari.

In famili'a Kulterer salutamu unu esemplu imbucuratoriu de prefacere completa in magiaru, carea s'a contopitu in elementulu magiaru cu cugetu, sentiementu si dorintie.

Banatul Temisianu din vechime si cu acest'a comitatulu nostru s'a anesatu éra la mamai tiéra, la 1779 sub Maria Teresia de laudavera suvenire.

Sórtea a voitu ca dupa anessarea comitatului nostru prinulu lui comite supremu cont. Cristof. Niczky se fie introdusu de atare la 22-lea juniu 1779, adeca chiaru in ace'a-si di, candu alu nostru fie-iertatu comite supremu s'a mutatu de la cele pamentesci.

In sirulu generatiunei prime alu cetatieniloru temisioreni eliberati de supunerea turecului se ivescu Antoniu si dupa elu Josifu Kulterer, precum se adeveresce acést'a din protocólele comitatense incependu de la an. 1779 in còce. Amendou au fostu barbati de bunu renume si cu incredere, càci in protocólele comitatense vinu nainte in cause de intabulari, ca incrediuti ai multoru negociatori din Viena.

Josifu Kulterer a fostu denunutu la 1785 de alu 2-lea vice notariu la comitatu.

Imperatulu Josifu alu II. a donatu mosiulu comitelui supremu ala nostru hu Josifu Kulterer la 1782 comun'a Mu-

rani în prețiu de 61,710 fl. și l'a radicațu pe elu și următorii lui la nobilime.

În epistol'a donat'oria se vede că Kulterer Josifu, pe timpul cându Belgradulu cadiuse în man'a turciloru, a avutu în acésta cetate d'oue căsi și le a perdutu cu t'ota averea sa, și remanendu cu credinția catra cas'a domnit'oria austriaca, s'a mutatu cu locuinț'a la Temisi'ora, unde a fungatu 10 ani ca jude și multi ani ca senatoru, în deplina lauda și sirguintia.

În urmarea meritelor aretate ale alui Josifu Kulterer deveni nobile, și fiindu ca diplomele date de Josifu II. devenira sc'ose din validitate, întari imperatulu Franciscu II. de nou la 1798 numit'a carte de donatiune.

Asi' dara famili'a Kulterer capat'ă predicatulu Murányi la 1807 prin o diploma separata regéscă.

Murányi-Kulterer Ignatiu tatalu reposatului nostru comite supremu a fostu denumitu în anul 1805 juratu onorariu la acestu comitatu, dara fiindu de natura via, elastica și fiindu că mai bine i-a convenitu carier'a ostasiéscă, s'a facutu ostasiu. Înse și dupa acést'a a doveditu în fapta cumca se intereséza de cauzele comitatului, căci precum adeverescu protocólele n'ostre s'a deobligatu la 1811 a dá în fie-care anu pe sém'a diregatoriloru cercuali 4 lantie de pamentu în cinste, din pamentulu aviticu, și în fine abdicendu de postulu de capitanu ce-l'ajunse în armata, a continuatu economi'a sa la Murani cu putiena norocire, luandu-si de socia pe Maria nascuta Recht din Boemia.

Murányi-Kulterer Ignatiu a moritu la anul 1824, în 29 iunie fiindu la mai multe comitate nobile jude, (táblabiró).

Acésta intemplare a fostu o lovitura grea pentru veduva. Averea a fostu ingreuiațta de detorii, a remasu veduvei se grigéscă de crescerea mai multoru prunci între cari er'ă și Ignatiu numai de siese ani.

Istori'a lauda precum se cuvine pe Cornelia, mam'a Semproniloru pentru iubirea și sacrarea ei ce a dovedit-o fatia cu pruncii.

Mam'a comitelui nostru supremu desi nu se impartesiesce de laud'a renumita în lume a mamei Grachiloru, se apropia

de suvenirea Corneliei pentru iubirea-i nobila fatia de copii sei.

In ale mele fragede tincretie am fostu martore oculatu nisuintiloru nobile pline de amore, a abnegarii de sine si a lipsirei sale ce le-a suferitu pentru pruncii ei.

Alta fameia s'ar fi derimatu sub acesta apesare a sarcinei. Era umcrii de slaba constructiune ai acestei femei, au suportatu sarcin'a.

A platitu multimea de detorii ce au ramas dupa barbatulu ei, in catu candu a moritu la 1854 a potutu se lase averea mai libera de detorii in chipu de mostenire fiului ce a crescutu in restimpu.

Din fiulu ei a crescutu unu barbatu ce a fostu in tota privinti'a demnu se ocupe in comitatulu nostru postulu de comite supremu, si ca se fie urmatoriu lui Ujlaky, Hunyady, Szilágyi, Kiniszy, Losonczy, lui Niczky, Almásy, Tihányi, din timpulu mai nou, si altor'a.

Fie binecuventata memori'a acestei mame.

Ochii lui Murányi, a fiului nobile ce in timpulu mai din urma incepuse a carunti, nu odata erau esundati in lacrimi, vócca i-se inaltia, era buzele-i binecuventau pe mam'a nobila, care si-a detrasu siesi tote, numai ca se asecureze venitoriulu materialu alu fiului ei.

IV.

Murányi s'a nascutu in Temisióra, la anulu 1818, in 14 aprile.

Dupa ce a finitu studiele indatinat si-a inceputu carier'a la anulu 1838 in comitatu, care cariera era atunci deschisa tinerimei nobile ce nisuiá spre naintare. In acestu anu a fostu denumitu de vice not. onorariu prin locotenintele comitelui supremu Franciscu Tihányi.

Acestu timpu a fostu unu periodu insemnatu in viet'i'a comitatelor. Atunci se latisera in tiera principiile liberali de-

mocratice din diet'a den 1832/6 ce prinsesera radecini dupa Kőlesey, Wesselényi si alti cuventatori,  ra tinerimea si le insusi  si-e pretutindeni si asi  si la noi. Consultatiunile ce decurgeau in limb'a natiunala usiorau participarea la desbaterile publice,  ra formularea precisa a cauzelor si obiectelor ce erau pe tapetu, precum si libertatea de vorbire si religione, cauzele de crimina contra Majestatii si de tradere insufletia jurninca a lu  parte la desbateri.

Pe timpul acest'a cr  clocinti'a chiara si ponderosa a episcopului din Cianadu, Josifu Lonoviciu combatuta de Vucoviu si consocii sei;  ra carnuirea comitatului o duceau Muszlay, Dessewffy, V rkonyi totu astufeliu de barbati, cari si-au castigatu renume naintea urmatoriloru in comitatulu nostru, si de la cari junimea insetata de scintia a potutu invetiá multe folositorie din viet'i'a comitatensa.

In acestu periodu Murányi a luat parte la viet'i'a publica in comitatu. Ast'a a fostu scól'a carea i-a pregatitu cariera politica. Pe urma, la 1841 deveni Murányi alesu de jude cercualu, la 1845 de jude prim. cercualu in cerculu centralu,  ra in 1848 la 4 aprilu, fu alesu de alu II. vice-comite pre bas'a alegerii democratice ce intrase in viet'ia, si in tote 3 casuri fu alesu cu invoire comuna.

Inaintarea repede si alegerile intemperate cu invoirea generala, a fostu dov da adeverata despre folositoriele servicii ce le-a desvoltatu Murányi pe terenulu vietii publice, si despre poporalitatea lui.

Alegerea dirogatoriloru de la 4 aprilu 1848 s'a ttenutu sub ceriulu liberu in curtea comitatului nou c ci erau f rte multi de fatia din cauza că la alegere n'a participatu numai clas'a privilegiata a nobililoru.

Ajunsei in cuventarea mea, la intemprarile insemnate din 1848. N'am de cugetu a descrie mai pe largu intemprarile acestui ttempu, nu potu descrie cum se cuvine neci activ'a concuclerere alui Murányi intru naintarea principieloru suveranitatii poporului.

Fie destulu s'amintescu atat'a c  I. vice-comite, ca comisariu guvernamentalu lipsia pururea din comitatu,  ra gu-

vernarea acestui comitatu apesá umerii lui Murányi in acele impregiurari grele, si cumca in dilele triste din 1849 l'a ajunsu pe Murányi o sörte asemenea cu sörtea celoru mai eminenti barbati ai patriei. Rapitu din cerculu familiei sale, lipsitu de libertatea sa, l'afflamu in incaperca de la nrлу 14 in bastaiele Temisiorii.

Mai posiedu inca si acum notitiile ce le am scrisu candu eram si eu in ace'a-si prinsöre.

Pre cum arata acestea la 28 martiu 1850 s'a publicatu sentinti'a tribunalulu militarescu a supra lui Ignatiu Murányi. Prin tribunalulu militarescu din Temisióra, a fostu Murányi osenditu la mörte si se-si pörda bunulu, pentru 5 aretari facute catra guvernatoriulu tierii in restimpulu de la manifestulu din 3 octobre pana la 5 dicembre din acelasi anu, adeca pentru c'a luat parte la adunerea comitatensa candu s'a publicatu declaratiunea de neependintia, — pentru publicarea ordinatiuniloru generalulu br. Vécsey edate in privinti'a honvidiloru raniti, unde din partea guvernulu li s'a promis remuneratione in bani si pamentu, — si in fine pentru cá a medilocitu regrutare pe sém'a revolutiunei. Prin Hajnau fu agratiatu ca se robésca 16 ani in fere, in temniti'a cetatii, si se i se confisce averea.

Contientulu sentintici, in care amesuratu impregiurariloru am adusu momentele principali ale activitatii lui Murányi din acelu timp, nu corespunde adeverulu, éra zelulu lui Murányi desvoltatu in interesulu libertatii poporulu nu se arata neci ca umbra rara.

Cele 5 aretári facute catra guvernatoriulu tierii, tractéza despre observatiunile sale in privinti'a blocadei Temisiorii, si candu Kossuth a plocatu de la Pest'a, luandu cu sine mai multe scrisori oficiöse, au devenitu in manile comandai militaresci austriace, pe cari le a luat in cea mai mare socotintia, cu ocasiunea osendirei. Ordinatiunea publicata in urmarea convocarii generariulu Vécsey, nu s'a referitu numai la ace'a, ca regimulu ung. se adune remunerationi numai pentru honvidii raniti, ci s'a referitu fara deschilnire la toti individii, cati au fostu raniti in servitiulu publicu. Tribunalulu militariu au spliatu publicarea acestei ordinatiuni asiá: casi candu Murányi

ar fi inaintatu blocad'a Temisiórii, prin conlucrarea tierii si acésta fapta alui inea a luat-o in mare socotintia.

Sententi'a adusa a facutu influintia infioratória a supra lui Murányi, pentru cá l'a despartitu de iubít'a sa familia pe multi ani, si pentru totu deuna.

Dóue luni dupa acést'a Murányi rapitu fiindu din medi-loculu nostru, l'au dusu in cetatea Aradului; de unde a fostu eliberatu pe calca gratiei dupa ce a suferitu inchisóre aprópe de 4 ani si jumetate, si si-a recastigatu bunurile ce i s'au fostu confiscatu.

Dilele triste pe terenulu publicu numai dupa ast'a urmara, candu omului i cră opritu a-si parasí locuinti'a si a-si cercetá pe amicii seí, macar numai pentru o conversatiune nevinovata.

In aceste impregiurari a fostu cu nepotintia a se lupt'a cu ochii legati ca Andobatii.

Clas'a proprietariloru si Murányi membrulu ei celu activu s'a retrasu la bunurile sale, in cerculu familiaru, nu pentru ca se romana fara activitate, ci ca se-si desvólte zchulu seu in privinti'a inbunetatierei starii materiale.

Pizm'a reutatiósa l'a afluat si aici; si Murányi éra-si fu scosu din cerculu iubítei familie si a amiciloru sei la 1860 fara dovedi recerute, si fu dusu in cetatea indepartatei Boemie. Inse de asta data nu durá multu absentí'a lui.

Candu la anulu 1861 se arată pe ceriulu patriei lucéferulu unuí venitoriu mai bunu, devenira eliberati arestantii din Josefinu, cari desí n'au fostu opriti pentru faptele loru luate in socotintia, dar au fostu din preingrigire, pentru popularitatea loru, — éra Murányi a fostu alesu din partea comitatului constitutiunalu, cu convoire generala si cu insuffetire mare de primulu vice-comite.

Prin acésta destingere a congregatiunei comitatense i-a datu ce'a ce s'a datu lui Georgiu Bartal cu asemenea ocaziune, candu a disu cu referintia la sine „mai multu si mai frumosu, nu mi s'a potutu dá.“

Vietí'a comitatului a fostu de durata scurta ca visulu lui Othman in care a vediutu venitoriulu gloriosu alu Turciei, éra

dupa nemicirea sperantieloru avute in privinti'a impacatiunei in dieta, nu decurse unu anu, pana candu o mare parte dintre diregatorii de sentieminte constitutiunali ai comitatului si in fruntea lorú Murányi primulu vice comite, abdisera de posturile lorú.

Provisoriulu urmá de nou, éra poterile ce doreau se-si reincepa activitatea lorú dupa ce revenira relatiunile imbucura tóric, — se retrasera de nou.

Convingerea castigata din tóte partile despre ace'a, cum-ca trebuie se se faca schimbari, aduse fruptele sale. Pe orizontulu patriei nóstre se ivi unu timpu favorabilu, care fu inauguratu in comitatulu nostru prin prè in. denumire alui Ignatiu Murányi de comite supremu, la 1865.

Orecandu Cincinatu a parasitu plugulu ca se servésca patriei sale cu urm'a. Murányi a fostu silitu se-si lasc plugulu seu pentru prinsóre, si mai ca nemedilocitu dupe ace'a se ocupe un'a dintre demnitatile cele mai insemnate constitutiunali.

Nenumeratele distingeri si bucuri'a generala ce s'au doveditu cu ocasiunea ocuparii scaunului de comite supremu si la prim'a aretare a denumitului comite supremu, ca semne de iubire si de incredere, in comitatu, in acestu orasiu reg. ca in loculú resiedintiei comitatense, — inca le mai avemu in memoria. Mórtea lui intemplatá in a. c. la 22 juniu in Marienbad, asemenea a umplutu cu jale tóte pepturile fara deosebire de partita. Inmormentarea pompósa si imposanta, carea a adunatu in giurulu oseminteloru lui nu numai miile de individi din partile cele mai indepartate ale comitatului nostru, ci si unu numeru frumosu dintre oficiolatele vecine, cu compatimire adeverata interna, — s'a intemplatu numai cu cateva septomani nainte d'ast'a, cu a nóstra compatimire durerósa.

Intre ocuparea postului de comite supremu si inmormentare, intre bucurie si dorere, intre inceperea de mare sperantie si intre finitulú nemicitoriu alú sperantieloru, este unu restimpu numai de patru ani si jumetate.

Acestu restimpu a fostu scurtu ca se se implinésca tóte dorintiele si acceptarile nóstre, dara in mani'a decaderii tru-

pesci, care in timpul mai din urma franse in modu visibilu puterea comitelui nostru supremu, — a fostu d'ajunsu ca se dochiaramu: ca perderea noastră este nerecastigavera.

Catastrofa a două intrata in 1865 in comitatulu nostru, a adeveritu stralucit'a filantropia alui Murányi, candu urmandu esemplului datu nainte d'ast'a cu doi ani, a sustienutu poporul de clas'a seraca din satulu lui, si afara d'ast'a a adunatu alemosine in sinulu comitatului pe sém'a lipsitiloru, si le-a impartitu.

Ajutoriulu manosu medilocitu in comitatu pe sém'a ostasiloru caduti in bataia cu prusulu ori deveniti necapabili de lucru, si pe sém'a familielor remase de ei, da asemenea durabilu testimoniu despre inima-i filantropica.

Si inmultirea diregatoriloru comitatensi, pausalulu medilocitu pe séma diregatoriloru d'afara, de cari am avutu atata lipsa din punctulu de vedere alu dreptatii si alu interesului administratiunci, cari ingaduintie pre langa lips'a de bani si fatia cu organizatiunile ce stau la pragulu usiei au fostu asiã de greu a le castigá, — le potemu multiamí influintiei insemnate ale reposatului nostru comite supremu.

Mai departe, numai lui se póte socoti ca meritu si acea ca am castigatu inderectu partea zalogita a casei vechi comitatense, afara d'acestea am devenitu si in posesiunea edificiiului vecinu erarialu, prin care impregiurare s'a usioratu binisioru nu numai functiunarele diregatoriloru, ci si causele de procesu ale partiteloru certante.

Sarcin'a servitiului de drumu (a ordinantiului) in centru, apesá greu umerii comunitatiloru. Energi'a fie-iertatului comite supremu a delaturatu inse si acésta greutate.

In cele ce privescu regularca causelor orfanale ce sub dispusetiunile de mai nainte, absolutistici interimali devenisera atatu de distruite, precum si starea in floritorie d'acum a casei orfanale, inca se numera intre meritele neuitavari ale lui Murányi.

In timpul din urma crã bolnavulu adesea maltratatu de doreri chinuitorie, dara in mani'a slabirei batatorie la ochi si a renoiteloru doreri mari, neci candu nu s'a auditu din buzele

lui unu vactu servile. A suferitu cu rãbdare pusetiunea in carea erã. „Fie in numele Dlui“ — scrie in epistol'a sa — ori me voiú insanetosiã, ori voiú fini! cãci este imposibile unui barbatu dedatu la lucru si la deprindere, se fie restrinsu a stã fara lucrare si miscare, ascultandu la necazurile sale.“

V.

Urmãrindu-i cãile schimbatióse in carier'a lui ca diregatoriu si ca cive, incependu de la nascerea lui pana la mórte, am nisuitu a decopiã fidelu icón'a activitatii marelui reposatu.

Din cele disc se arata nãinte de tóte consecinti'a carca la caracterisêza in aderinti'a lui catra patria, familia, amici si in deosebi catra acestu comitatu.

Asiã-c, reposatulu a fostu consecinte in tóte, si si in principiile lui politice. Convingerea este schintea ddecêsa, carea nascuta in sentiemintele inimei se inflacarêza la foculu mintei ca se lumineze pe urmatorii victiuitori.

In peptulu lui Murányi s'a coptu si a devenitu convingere la foculu spiritului lui schintei'a filantropiei, a principiului democratiei si a suveranitatii poporului inea atunci, candu erau putieni barbati de asemenea cugete, era partenirea consecinta a principiiloru se intinde ca unu firu peste tóta victi'a lui. In carier'a lui diregatorêsa n'a urmaritu folósele proprie ori poft'a de lauda, nu aplausele adunariloru seu avuti'a, ci poft'a de fapte folositorie, cuprinderca adeverala a detorintiei de ectatiênu, si se pôte afirmã cu franchetia: cumca in diferitele graduri ale diregatoriei, in mediloculu coatingerei multilaterale si nemedilocite cu poporulu, neci candu n'a pedepsitu pe nevinovatu, n'a adusu judecata stramba, pe celu ce a cautatu mangaiere l'a indestulitu, si chiaru fiindu bolnavu, candu se consultã cu medicii, a fostu mandru si multiumitu cã pe nimenea nu l'a trimesu de la sine neascultatu. A fostu poporului tata ca si cum erã Pericle.

Afara de deschilnirea prè inalta din urma, a castigatu Murányi puterea lui intréga cu carea erá imbracatu spre in-fluintiarea causeru comune, din increderea poporului. In carier'a-i de dirigatoriu pasii lu i-a facutu totu de un'a cu invoire comuna a alegatoriloru. Viéti'a lui activa a datu dovedi cumea in mani'a tuturoru afirmatiuniloru contrarie nu-si perde recunoscinti'a meriteleru adaverate naintea poporului si a opiniunei publice.

Si candu Murányi a primitu din man'a regimului respun-diatoriu distingerea lui ultima ca donu regescu, n'a venitu in contrarietate cu trecutul si cu convingerea sa.

Principiele pentru cari s'au luptatu Murányi nainte de 1848 si pentru cari au suferitu la urma, s'au sanctiunatu prin impacatiunea facuta intre reprezentantii impoteriti ai natiunei si intre regele incoronatu, prin zidulu celu mai tare: suveranitatea poporului, si prin form'a parlamentaria de guvernare, deci a fostu detorinti'a fie-cari patriotu a ocupá loculu de folosu publicu si a-lu tiené in catu sta in potintia-i, pe care locu i-l'a oferitu ori care factoru constitutiunálu.

Murányi a primitu cu invoire impacatiunea din 1865/8 de basa neresturnabila, pentru cá a vediutu in ea devingerea principiului suveranitatii poporului, pentru care s'a luptatu densulu in intrég'a lui viéti'a, — pentru cá a aflu de necesarie impacatiunea dupa ce natiunea a suferitu si a slabitu tare — éra legatur'a solidara cu popórale de dincolo de Laita avanta-giósá si in fine apta spre desvoltarea ulterióra.

A primitu acésta basa cáci resbunerea si neimpacarea i-au fostu necunoscute precum in viéti'a-i particulara asiá si in cea publica, pentru cá principiulu neimpacarii l'a condam-natu in publicu, neci candu n'a datu locu patinei in orendui-rea afacciloru comune, si pentru cá elu n'a fostu neci candu de parerea celoru ce strigau cá impacarea este o confusiune de dreptu si cunea este vatemarea nependintiei natiunale.

Activitatea cetaticnéscá alui Murányi consuna cu cele trei periode a victii nóstre comune; period'a d'antain cade in tim-pulu infloririi sistemului aristocraticu feudálu, a dóu'a cu de-caderea acestui sistemu si a trei'a cu invingerea dreptului po-

póraloru. Aceste perioade suntu identice cu period'a in florirei, graduarea si renascerea vietii comitatului nostru.

Murányi au fostu intru tóte omulu comitatului. Prim'a si ultim'a sa lucrare a fostu spre binele comitatului, si si chiar postulu inaltu ce l'a ocupatu in timpulu mai din urma, a fostu totusi unu faptu constitutiunalu, desì n'a purcesu din senulu comitatului. Activitatea lui a sacrat'o comitatului intr'atata incatu a respinsu chiar si destingerea deosebita prin carea concetatiunii lui voiau se-lu alege de reprezentantele loru. Abi dóra se afla in tiér'a nóstra unu diregatoriu care ar fi fostu mai desteru si mai priceputu ca elu in cele ce privescu afacerile comitatense. In scurtu viéti'a lui Murányi a fostu strinsu conlegata cu viéti'a comitatului nostru, éra persón'a lui a fostu ca reprezentantele diferiteloru fase ale vietii comitatense.

Comitatele din nainte de 1848, avendu constitutiunea stravechia basata pe privilegie, cu nisuintele loru ce se reduceau la usiorarea gravamineloru si la controlarea fapteloru guverneloru straine, formau antemurii constitutiunalismului. Adesea trebuiá se se apere constitutiunea prin antemurii comitateloru contra atacuriloru nedrepte din partea poterii opusetiunale vointiei natiunale.

In timpulu acel'a érá influinti'a nemedilocita in legislativa precum si asiánunt'a vis inertiae, pasivitatea, totu atatea turnuri ale antemuriloru comitatensi.

Art. 5 din 1848, care suspense dreptulu de legelatiune alu comitatului si in loculu acestui-a introduse reprezentanti'a poporala, a fostu o lovitura de mórte pentru viéti'a comitateloru, in urmarea carei-a comitatele neci candu nu se potu aventá la institutu vitalu. Ele devenira a fi castele fara viétiá cari, casi gigantii din vechime ce se aventau spre ceriu, nu mai revinu la viétiá dupa devingerea loru.

Vis inertiae, negatiunea, passivitatea, conducu la perdere, ori celu multu la stagnatiune, spre naintare inse nu dau neci unu indemn. Timpulu negatiunei a trecutu si fiindu cá in fie-care di vedemu dandu-se progresului semne nuoi de viétiá, càci nu esiste neci unu poporu care n'ar fi scrisu pe drapelulu seu progresulu liberalu, de vreme ce noi, pentru consti-

tutiunea noastră ce se baséza pe bas'a cea mai larga de democratie si pentru coatingerea noastră continua cu civilisatiunea apusului, nu mai potemu fi desbinati, poporul privilegiilor, si prin urmare, daca nu vomu a ne sinucide nu ni e permis a ne pune sub aripile antemurilor comitatensi.

Deci dara legea si spiritulu timpului au derimatu acestu muru.

In diu'a de astadi neci n'avemu lipsa de acesti antemuri.

Spresiunea cea mai puternica a dreptului suveranitatii poporului, adeca parlamentarismulu, dreptulu de asociatiuni, pressa libera — libertatea in vorbire — armarea generala, publicitate perfecta si jurie pe cari le avem inca d'acuma si in parte voru fi in venitoriulu celu mai d'aprópe, cari inse nu se aflau la comitatele vechi, — tóte astea forméza unu antemuru mai potericu pentru a noastră libertate constitutiunala.

In data ce vomu fi convinsi că murii constitutiunei noastre ce esistau in comitate pe timpulu candu se reprezentau staturile, s'au derimatu prin constitutiunea din 1848, si cumea nu mai avem lipsa de acesti muri, va peri caus'a: ca numai din pietate pentru suvenirea trecutului se ne tragemu in degete pentru sustienera judetieloru comitatense.

Antemurulu libertatii noastre este suveranitatea poporului éra spresiunea ei este parlamentulu.

Nu comitatulu, ci judecatoria grabnica nepartiala si administratiune corespundiatória este postulatuulu timpului.

Fatia cu comitatulu am poté dorí mai multu ca se fie organulu intereseloru locali.

Aceste principie au fostu identice cu convingerea lui Murányi a carui vietia publica éra casi personificata in diferitele fase ale comitatului.

VI.

Me grabescu se incheiu propunerea-mi lunga.

Person'a lui Murányi nu mai vine in cerculu nostru, éra principiele si spiritulu lui remasera in acestu salonu si in cerculu nostru.

Aceste principie representa progresulu liberalu.

Murányi a fostu portatoriulu drapehului éra principiele lui flamur'a sub care noi ne adunamu in numeru mare inca de demultu si bucurosi, sub care ne am luptatu noi pe campulu afaceriloru comune si am castigatu atatea invingeri onorifice.

Dorere, portatoriulu flămurei nu mai existe; dara principiele si spiritulu in chipu de flămura inca traescu. Portretulu lui barbatescu, opulu demnului nostru Zugravu Mihaiu Kovács pe care l'a sfersitu pentru diu'a de astadi in urmarea dorintiei comitatului, este asediatu pe parietele salei adunariloru noastre. Portretulu ce reprezenta persón'a lui, principiele si spiritulu ce au remasu intre noi după densulu, se fie legatur'a imprematória. Se ne folosimu de ocașiune, se ne unimu sub acestea — acuma mai multu ca mai nainte. Se dămu promisiunea noastră in fati'a lui Ddieu si a tierii cumca neci odata nu vom parasí acésta flămura, flămur'a convingerii noastre.

Daca pasii nostri i-a condusu santieni'a causei si nu amórea persónei, — n'avein se ne tememu de venitoriu; éra urmatorii voru vorbí cu recunoscintia despre noi: cumca am fostu barbati de convingere.

Am ajunsu la finea propunerii mele. Se ne întórcemu inca odata cu multiamita si pietate spre suvenirea nemoritoriu-lui. Esemplulu lui ne-a invetiatu cum se lucrămu intru interesulu comunu si se si morimu, daca se recere. Fie-i memori'a binecuventata si eterna, pentru că cum dice Oratiu:

Dignum laude virum Musa vetat mori.

DE BALLAGI GEZA.

AMM. MUZEUM
KÖNYV-
TÁRA

